

Suomen Kihlakunnanulosottomiesten yhdistys ry 90 vuotta

Herra puheenjohtaja, arvoisat juhlihan yhdistyksen jäsenet, hyvät naiset ja herrat, mina damer och herrar

Kiitos kutsusta juhlistamaan merkkipäivääne tänne Tampereelle, yhdistyksenne synnyinsijoille. Paljon on vettä virrannut Tammerkoskessa yhdistyksen jo melko pitkän olemassaolon aikana. 90 vuoden taipaleeseen mahtuu valtava määrä työtä, tapahtumia, voittoja, vastoinkäymisiä, muistoja, elämää. Historiaa kannattaa vaalia, se opettaa ja antaa syvyyttä ajatteluun.

Yhdistyksen roolista käydään varmasti aika ajoin keskustelua, mutta uskoisin, että keskeiset asiat ovat aika pysyviä: edunvalvonta kaikkineen mitä siihen kuuluu, ammatin arvostus, työhyvinvointi, vaikuttaminen työoloihin ja yhteiskuntaan laajemminkin. Lainvalmistelussa vaikutetaan siihen, mihin suuntaan omaa ammattialaa tai yhteiskuntaa muutoin kehitetään. Yhdistys on tietysti myös ammatissa toimivien yhdysside. Se tarjoaa keskustelufoorumia, palveluja, tiedottamista. Järjestön asema työnantajan ja keskushallinnon näkökulmasta on myös tärkeä: edustatte suurta asiantuntemusta ammattialalla ja sitä kautta olette tärkeä yhteistyökumppani kaikessa, mitä alalla kehitetään ja rakennetaan. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että ammattiyhdistyksen rooli on suomalaisessa yhteiskunnassa edelleen huomattava ja keskeinen, näin myös ulosottotoimissa.

Ulosottotoimi on ollut vuosia voimakkaan kehittämisen kohteena. Tässä suhteessa se ei poikkea muista ammattialoista: kaikkia toimintoja yhteiskunnassa kehitetään vauhdilla; erityisesti tietotekniikan kehittyminen ja toimintojen uusi organisointi näyttävät olevan yleisesti lähes jatkuvassa remontissa. Ehkä oikeuslaitos, jossa itse toimimme, on kuitenkin edennyt hieman maltillisemmin uudistuksissa kuin monet muut sektorit.

Yhdistyksen syntyäikoihin, 1920-luvun lopulla, elettiin monessa suhteessa erilaista aikaa ulosoton näkökulmasta. Vaihanta oli vähäisempää, luototkin paljon harvinaisempia kuin nykyään, ulosmittauksen kohteena usein koti-irtaimistoa. Oltiin niin sanotusti käkikellolinjalla, kuten toimintaa joskus on ulosottoslangissa kutsuttu. Suuri 30-luvun lama oli kuitenkin tulossa ja se aiheutti maaseudulla kiinteistörealisoinnin aallon: moni kruununvouti vasaroi kiinteistöjä pakkohuutokaupoissa toista sataa vuodessa. Tämä merkitsi monille sukutiloille loppua, jota kirjallisuudessa Pentti Haanpää on kuvannut teoksessaan Isännät ja isäntien varjot. Seuraavaan suurempaan lamaan 90-luvulle olikin sitten matkaa. Tällä hetkellä velkaantuminen on ongelma, joka liittyy myös yhteiskuntarakenteen muuttumiseen kulutus- ja luottoyhteiskunnaksi. Luototus ja velan perintä ovat myös tuottoisa elinkeino, jota yhteiskunnan on ollut vaikea toistaiseksi säännellä siten, että velkaantumisen haitat vähenisivät. Kiinteistöjen myynti on jälleen ulosotossa yleistä ja monilla alueilla hintatason romahtaminen on suistanut velallisia ahdinkoon.

Samhället har under föreningens tid utvecklats markant. Fast utsökningens grunduppgift har bevarats, har omgivningen, sätet att arbeta och mycket annat förändrats. Detta gäller i stort sett speciellt utvecklandet av informationsteknologin. Många ändringar kommer att ske även i framtiden. Vi måste se till att även utsökningen kan anpassa sig i förändrade omständigheter i samhället. Ofta känns reformer och förändringar obehagliga och jobbiga, men efteråt kan man nog leva men dom. Ibland ser man t.o.m. att det var nyttigt det som hände.

Ulosoton organisointi on ollut yhdistyksenne olemassaolon ajan kirjavaa. Kruununvoudit, joitten alaisuudessa toimivat nimismiehet, olivat valtion viranomaisia. Kaupunginvoudit henkilökuntineen olivat kunnallisia virkamiehiä aina vuoteen 1978. Omia veronperijöitä oli mm. kirkollisveroja varten. Ainakin 70-luvulle asti valtion veroja peri usein nimismiespiirissä ”veropoliisi”, joka oli poliisikunnasta tähän tehtävään

osoitettu henkilö. Usein hän myös teki etätöitä eli viljeli pientilaansa ja otti veronmaksuja vastaan kylälaisten poiketessa. Myöhemmin heistä tuli ulosottoapulaisia. Ministeriötasolla ulosoton organisointi oli ohutta ja sekavaa: oikeusministeriölle kuului kehitysvastuu, sisäasiainministeriölle iso osa resursseista ja valtiovarainministeriöllä oli oma roolinsa rahaministeriönä, hallinnon kehittäjänä ja verohallinnon johdossa. Vuoden 1996 kihlakuntaudistus selkeytti hallintoa ja käynnisti voimakkaan kehitystyön. 250 ulosottopiiristä on ensi vuonna tultu yhteen piiriin. Samaan aikaan olemme saaneet ulosottolain kokonaisuudistuksen ja kokonaan eri työvälineet tietotekniikan muodossa. Jo yhden virkamiespolven aikana harppaus nykyaikaan on ollut pitkä. 80-luvun alussa kierrettiin iltaisin velallisten koteja, koputeltiin, kyseltiin työpaikkaa ja muita tietoja. Mukana salkussa olivat tuomiot ja muut velallisen asiakirjat, kuittivihko, ”ulosmitattu” tarroja. Olihan siinä ulosottoromantiikkaa, mutta ei kaikki kehitys ole ollut pahasta.

Isoja muutoksia valmistellaan ja eletään tälläkin hetkellä. Ulosoton rakenneuudistusta on tehty vuosia ja uskon, että olemme kaikki siihen vähän väsyneitä. Se on syvästi inhimillistä. Toisaalta nyt on tilaisuus tehdä siitä niin hyvä, kun näissä oloissa on mahdollista. Sen kanssa elämme varmasti vuosia ja mitä parempi se on, sitä kauemmin vie kunnes tulee, ja sitä pienempänä liikkeenä tulee URA-kakkonen. En usko, että maailma pysähtyy tähän. Vaikka itse jäisi kannonnokkaan istumaan ja kuuntelemaan, mitä lipisevällä haavanlehdillä on sanottavaa, kohiseva maailma menee menojaan - näin kävi Konsta Pylkkäsellekin.

Rakenneuudistuksen tilanne tällä hetkellä on lyhyesti seuraava. Lait on hyväksytty ja vahvistettu ja uudistus astuu voimaan 1.12.2020. Hanketta on valmisteltu kaikilta osa-alueilta niin pitkälle kuin on tähän mennessä ehditty ja voitu. Jatkovalmistelun kannalta keskeisessä asemassa tällä hetkellä ovat tietyt aluepoliittiset kysymykset. Ulosottolaitoksen toimipisteistä säädetään oikeusministeriön antamalla asetuksella, samoin siitä, mitä täytäntöönpanon lajeja, laajaa täytäntöönpanoa, perustäytäntöönpanoa ja erityistäytäntöönpanoa kussakin toimipaikassa harjoitetaan. Valtioneuvoston asetuksella puolestaan määrätään muun muassa ulosottolaitoksen aluejaosta, joka palvelee laajan täytäntöönpanon organisointia ja johtamista. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ulosottolaitoksen toimipaikkaverkosto säilyy ennallaan. Koska uskon hallituksen sitoutuvan ohjelmaansa, voimme lähteä siitä, että kaikki 64 toimipaikkaa säilyvät. Näistä jotkut ovat jo nykyään tyhjiä, päivystystoimipaikkoina, ja lisäksi on useita yhden-kolmen hengen toimipaikkoja. Toiminnallisuuskysymykset ja toimipaikkojen avoinna pitäminen tulee sopeuttaa annettuihin lähtökohtiin. Laajaa täytäntöönpanoa olisi kaikissa toimipaikoissa. Perustäytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon toimituspaikoista ja ulosoton aluejaosta odotamme poliittista linjausta. Ennen asetusten antamista asia on vielä vietävä alueellistamisen koordinaatioryhmän käsittelyyn. Päätöksenteossa riipeys olisi toivottavaa, sillä vasta kun tiedämme, missä ja mitä toimintoja meillä on, voimme ryhtyä vielä sinänsä mittavaan jatkovalmisteluun. Siihen kuuluu henkilöstön siirtoa ja nimittämistä tehtäviinsä, ICT-käyttöoikeusasennuksia, koulutusta, toimitila-asioita jne.

Rakenneuudistus muuttaa monien töitä, mutta harvassa tapauksessa kovin paljoa. Vakinaisessa virassa olevien kihlakunnanulosottomiehen osalta muutos merkitsee keskittymistä laajan täytäntöönpanon tehtäviin, velallisselvityksiin, omaisuuden etsintään, ulosmittaukseen ja realisointiin ja ulosoton muihin toimenpiteisiin. Rutiiniperintä pienemmissä asioissa vähenee. Tehtävissä korostuu perinteinen ulosottomiehen rooli, osaamista tarvitaan. Viran muodolliset kelpoisuusvaatimukset nousevat ja on täysi syy odottaa myös ammatin arvostuksen nousevan.

Määräaikaisten kihlakunnanulosottomiesten osalta tilanne on toinen. Koska määräaikaisuus päättyy jossakin vaiheessa, ei sen jälkeisestä ajasta voida etukäteen sitovasti mitään luvata. Määräaikaisilla kihlakunnanulosottomiehillä on kuitenkin erinomaiset mahdollisuudet hakeutua vakinaisiin ulosottotarkastajan virkoihin. Niistä voi sittemmin hakeutua ulosottoylitarkastajaksi ja niitäkin virkoja alkaa avautua heti uudistuksen alettua. Jos ei täytä kelpoisuusvaatimuksia, voi kouluttautua vaikkapa työnantajan

järjestämässä jatkokoulutuksessa. Ensimmäinen räätälöity oikeustradenomikoulutusryhmä on jo aloittanut ja paikat täyttyivät muutamassa minuutissa.

Virkaehtosopimusneuvottelut ovat meneillään ja niissä on nyt tiivis neuvottelutahti päällä. Tämä on hyvä asia, sillä nykyisellä virkaehtosopimuksella ulosottoylitarkastajille ja perustäytäntöönpanon aloittamisella euromääräisin palkoin olisi henkilöstölle epämiellyttävää hakeutua tehtäviin arvuutellen palkkauksen lopullista määräytymistä. Toivotaan, että neuvotteluosapuolet nopeasti löytävät ratkaisun avoimena oleviin kysymyksiin. Valtakunnanvoudinvirasto on neuvottelupöydässä asiantuntijana ja edistää mielellään ratkaisun löytymistä.

Kun virkamiesten asema ja tehtävät ja niihin koulutus saadaan järjestykseen ja tietotekniikka, toimitilat ja muut työvälineet ovat kunnossa, voidaan levollisin mielin lähteä uuteen organisaatioon. Yhden viraston mallissa on selkeitä etuja, mutta toiminnan hiominen sujuvaksi voi viedä hiukan aikaa. Otetaan se mielenkiintoisena haasteena ja rakennetaan järjestelmästä hyvä, henkilöstö on sen ansainnut. Ulosotto on kiinnostava oikeuslaitoksen osa-alue, jossa on hyvä tehdä työtä.

Kun ottaa huomioon, miten vaativien asioiden parissa toimitte, on täysi syy miettiä, miten ammatin arvostusta voitaisiin edelleen parantaa ja ulosoton julkisuuskuvaa kirkastaa. Tässä keskushallinnolla ja yhdistyksellänne on yhteinen tavoite. Paljon vääriä käsityksiä liikkuu julkisuudessa. Niitä on oikaistava. Ulosoton perustehtävää oikeuden toteuttajana tulee korostaa. Ammatin vaativuuden kannalta on tunnustettava, että ulosottolaitoksen koulutusjärjestelmä ei vastaa kaikilta osin osaamisen tarvetta. Miten vähäisellä työnantajan järjestämällä koulutuksella joudummekaan kohtaamaan viran hoidon korkeat vaatimukset. Moni muun alan virkamies viettää sisäopilaitoksessa pitkät ajat ennen kuin ottaa tehtävät vastaan. Meillä saadaan tehtävät, virkamerkki ja virkavastuu ja sitten katsotaan, pääseekö joskus jonkun päivän koulutukseen. Parannusta on saatava aikaan. Ulosotto menettelynä siihen liittyvine hankalaine varallisuus oikeudellisine kysymyksineen on niin vaativa ala, että normaali juristikaan ei ole suoraan valmis ammattilainen tämän työn tekemiseen.

Edellä oleva huomioon ottaen on ihmeteltävää, miten hyvin kuitenkin olemme pärjänneet. Asiamäärät suhteutettuina kanteluihin, vahingonkorvausvaatimuksiin ja valituksiin osoittavat, että ulosoton työ on asiantuntevaa ja asianmukaista ja tehokasta. Siitä keskushallinnon suuri kiitos teille kaikille.

Ammattinne työtehtävät ovat perusteiltaan pysyneet samoina koko yhdistyksenne historian ajan ja jo paljon pidempäänkin. Ulosotolla on oma yhteiskunnallinen perustehtävänsä osana oikeudenhoitoa ja se tulee myös säilymään. Eipä ole tullut vastaan yhteiskuntaa, joka selviäisi ilman tuomioiden täytäntöönpanokoneistoa. Työntekotavat ja työvälineet ovat muuttuneet kovastikin. Ovilla kolkuttelusta on siirrytty yhä enemmän tietotekniikan maailmaan. Sama suuntaus tulee säilymään: tietotekniikan nopea kehitys muokkaa työtämme. Myös ympäröivä maailma muine ilmiöineen vaikuttaa: toiminnot kansainvälistyvät, pankkitilit ja rahavirrat voivat olla ulkomailla, tulee virtuaalivaluuttaa, uusia omistuksen muotoja jne. Näihin haasteisiin on pystyttävä vastaamaan.

Menneestä yritämme oppia, tulevaan pyrimme valmistautumaan. Mutta menneisyyttä ei enää ole, eikä tulevaisuutta vielä ole. Tämä päivä on, teidän juhlapäivänne. I dag är det festdag, bästa gratulationer på bemärkelsedagen.

Parhaat onnittelut Valtakunnanvoudinviraston ja itseni puolesta yhdistyksellenne ja lämpimät kiitokset hyvästä yhteistyöstä vuosien varrella. Hyviä vuosia eteenpäin.

Juhani Toukola

valtakunnanvouti